

Wat is afasie?

Waarschijnlijk kreeg u enige tijd geleden voor het eerst te maken met afasie. Afasie roept in het begin vragen op, zoals: wat is afasie, hoe ontstaat het en welke bijkomende problemen kunnen er zijn?

Wat is afasie

Ieder mens gebruikt taal. Praten, het vinden van de juiste woorden, begrijpen, lezen, schrijven en gebaren maken zijn onderdelen van ons taalgebruik. Wanneer als gevolg van hersenletsel een of meer onderdelen van het taalgebruik niet meer goed functioneren, noemt men dat afasie. Afasie, A (= niet) fasie (= spreken) betekent dus dat iemand niet meer kan zeggen wat hij wil. Hij kan de taal niet meer gebruiken. Naast de afasie kunnen verlammingen optreden en/of problemen optreden met

- het bewuste handelen'
 - het waarnemen van de omgeving,
 - het concentreren, het nemen van initiatieven en het geheugen.
- Mensen kunnen geen twee dingen meer tegelijkertijd doen.

Veel mensen ondervinden tijdens hun vakantie in het buitenland de frustratie van het niet goed kunnen duidelijk maken wat ze bedoelen of het niet goed begrijpen wat de ander zegt. Zelfs in landen waarvan wij menen de taal goed te beheersen, merken we dat bijvoorbeeld bij een doktersbezoek. In landen waarvan we de taal minder goed beheersen, worden onze communicatiemogelijkheden met de lokale bevolking steeds beperkter en lukt het ons zelfs niet meer altijd om op ons bord te krijgen wat we zo graag wilden eten. Mensen met afasie ondervinden dagelijks deze problemen. Afasie is dus een taalstoornis. Geen twee mensen met afasie zijn precies gelijk, afasie is bij iedereen anders. De ernst en omvang van de afasie zijn onder andere afhankelijk van de plaats en de ernst van het hersenletsel, het vroegere taalvermogen en iemands persoonlijkheid. Sommige mensen met afasie kunnen wel goed taal begrijpen, maar hebben moeite met het vinden van de juiste woorden of met het bouwen van zinnen. Anderen spreken juist wel veel, maar wat zij zeggen is voor de gesprekspartner niet of moeilijk te begrijpen; deze mensen hebben vaak grote problemen met het begrijpen van taal. Het taalvermogen van de meeste mensen met afasie bevindt zich ergens tussen deze twee uitersten. Let wel: iemand met afasie beschikt over het algemeen over zijn volledige intellectuele capaciteiten!

Bijna altijd is er na het ontstaan van de afasie enig spontaan herstel van de taal. Zelden of nooit is dat herstel volledig. Toch is er met veel oefenen, telkens weer proberen en volhouden vaak nog verbetering te krijgen.

Ontstaan van afasie

Afasie ontstaat door een hersenletsel. De oorzaak van zo'n hersenletsel is meestal een een bloedvataandoening. Zo'n aandoening wordt ook wel beroerte, hersenbloeding, herseninfarct of hersenattaque genoemd.

In medische termen heet het een CVA, Cerebro (=hersenen) Vasculair (=bloedvat) Accident (=ongeval). Andere oorzaken van het ontstaan van afasie zijn bijvoorbeeld een trauma (een verwonding in de hersenen door bijvoorbeeld een (verkeers)ongeluk) of een hersentumor. Onze hersenen hebben zuurstof en glucose nodig om te kunnen functioneren. Wanneer door een CVA of één van de andere oorzaken de bloedsomloop in de hersenen verstoord wordt, sterven de hersencellen op die plaats af. In de hersenen liggen allerlei gebieden met verschillende functies. De gebieden voor het taalgebruik liggen bij de meeste mensen in de linker helft van de hersenen. Bij een letsel in deze taalgebieden spreken we van afasie.

Welke bijkomende problemen kunnen er zijn?

Het komt maar zelden voor dat iemand alleen afasie heeft. Vaak zijn ook andere hersengebieden getroffen. Voorbeelden van bijkomende problemen zijn:

- een halfzijdige verlamming (hemiplegie, hemi=helft, plegie=verlamming). Bij mensen met afasie betreft dit meestal de rechter lichaamshelft. De controle over de spieren aan één zijde van het lichaam is aangetast, waardoor de spieren niet meer goed samenwerken.
- uitval van de helft van het gezichtsveld (hemianopsie, hemi=helft, opsie=zien). Meestal zien mensen wel alles wat zich aan de kant van hun gezonde lichaamshelft bevindt, maar niet de dingen die zich aan de aangedane kant bevinden.
- niet meer weten hoe bepaalde handelingen moeten worden uitgevoerd (apraxie, a=niet, praxie=handelen). Eenvoudige handelingen als aankleden, eten en drinken kunnen opeens niet meer bewust worden uitgevoerd. Iemand met apraxie weet bijvoorbeeld niet hoe hij een kaars moet uitblazen als hem dat gevraagd wordt (bewuste handeling), terwijl hij wel automatisch een lucifer die hij vasthoudt uitblaast als hij dreigt zijn vingers te verbranden.
- problemen met eten, drinken en slikken (dysfagie, dys=niet goed, fagie=slikken). Door het hersenletsel kunnen de kauw- en slikspieren verlamd raken, heel erg gevoelig geworden zijn of juist ongevoelig. Dat maakt eten en drinken moeilijk. Door verlamming en gevoelsverlies in een gedeelte van de wang kan er ongemerkt speeksel uit de mondhoek lopen.
- problemen met onthouden. Bij het onthouden van informatie speelt taal een grote rol. Door de taalproblemen lijkt het geheugen minder goed te werken. Schrijf afspraken daarom altijd in een paar trefwoorden op, dat maakt het makkelijker voor degene met afasie om het te onthouden.
- anders reageren. Soms reageren mensen na een beroerte heel anders op dingen dan voorheen. Het controleren van het uiten van emoties is moeilijker geworden. Het kan zijn dat iemand vaker lacht en huilt. Het kan ook meer moeite kosten om daar mee te stoppen.
- epilepsie. Wanneer de hersenen van een letsel herstellen, vormt zich in de hersenen littekenweefsel. Soms zorgt dit littekenweefsel ervoor, dat er als het ware kortsluiting plaatsvindt in de hersenen. Daardoor verkramp het lichaam, kan iemand vaak moeilijk

ademhalen en kan hij het bewustzijn verliezen. Zo'n epileptische aanval duurt maar enkele minuten, maar komt meestal onverwacht en de schrik bij degene die het overkomt en de familie is dan ook vaak groot.

Bovenstaande lijst met bijkomende problemen is zeker niet compleet. De afasie en de bijkomende gevolgen zijn voor ieder mens anders. Elk bovengenoemd probleem *kán* voorkomen samen met afasie, maar het *hoeft* niet.

Behandeling van afasie

Veel mensen met afasie zijn enige tijd opgenomen geweest in een ziekenhuis. Die opname volgde meestal na het ontstaan van het hersenletsel. Na ontslag uit het ziekenhuis hebben veel mensen met afasie nog verdere behandeling nodig. Het is niet altijd duidelijk bij wie men terecht kan voor hulp. Informeer bij uw behandelend arts naar de mogelijkheden bij u in de buurt. De behandeling van afasie wordt bijna altijd gegeven door logopedisten. In principe komt iedereen met afasie in aanmerking voor logopedie. De duur van de behandeling hangt o.a. samen met het herstel van de afasie en met de mogelijkheden en afspraken in het land waar u woont.

Richtlijnen voor de communicatie

Door afasie verandert de manier waarop iemand begrijpt of zich uit. Door optimaal gebruik te maken van de resterende communicatiemogelijkheden kan de omgeving toch met iemand met afasie communiceren. Iemand met een ernstige afasie begrijpt vaak alleen maar de belangrijkste woorden uit een zin. Hij begrijpt de 'trefwoorden'. Begrijpen via trefwoorden kan misverstanden oproepen doordat door de combinatie van trefwoorden met de algemene kennis van zaken de boodschap verkeerd wordt begrepen. Soms denken wij en iemand met afasie dat we elkaar goed begrepen hebben. Uit een latere reactie blijkt dat dan soms niet het geval.

Wanneer u zelf iets wilt vertellen aan iemand met afasie

- Neem allereerst de tijd voor het gesprek. Ga rustig zitten en maak oogcontact.
- Als u op ziet tegen het gesprek vertel dan eerst iets eenvoudigs over uzelf en stel daarna vragen waarop uzelf het antwoord al weet.
- Spreek rustig en in korte zinnen, benadruk de belangrijkste woorden uit een zin.
- Schrijf de belangrijkste woorden op. Herhaal de boodschap en geef het geschrevene mee aan de afasiepatiënt. De afasiepatiënt kan het gebruiken als geheugensteuntje of als communicatiemiddel.
- Help iemand met afasie bij zijn problemen bij het uiten door zelf aan te wijzen te gebaren, tekenen of schrijven en te vragen of hij het kan aanwijzen, gebaren, tekenen of iets ervan kan schrijven. Zoek samen in het taalzakboek of gespreksboek.

Wanneer iemand met afasie iets aan u wil vertellen

Allereerst moet duidelijk worden over wie het gaat, wat er gebeurt of gebeurd is en eventueel waar of wanneer de gebeurtenis zich afspeelt of afspeelde. Het is erg belangrijk dat u de juiste vragen stelt, inventief bent en zoveel mogelijk systematisch te werk gaat. Probeer altijd keuzevragen te stellen, waarbij u de begrippen waartussen gekozen moet of kan worden, naast elkaar opschrijft.

Hulpmiddelen bij de communicatie

In veel landen bestaan speciale aanwijsboeken met woorden en tekeningen. Door woorden of tekeningen aan te wijzen kan men duidelijk maken wat men bedoelt. Informeer bij uw arts of logopedist of er in uw land ook zulke hulpmiddelen bestaan. Als dat niet het geval is, kunt u zelf een communicatieboek maken. Hierin kunt u foto's of plaatjes en woorden opnemen die voor de persoon met afasie belangrijk zijn. Zo kan een gesprek over gebeurtenissen plaatsvinden en kunnen gevoelens worden besproken.

In de communicatie met iemand met afasie kunt u samen via zo'n aanwijsboek proberen te zoeken naar begrippen die voor het gesprek van belang zijn. Zorg dat u hierbij pen en papier bij de hand heeft. U kunt dan de belangrijkste woorden uit het gesprek onder elkaar opschrijven zodat het gemakkelijker wordt de inhoud van het gesprek te volgen en te onthouden.

Geduld overwint alles

Het voeren van een gesprek met iemand met afasie vraagt veel tijd en geduld. Ondanks bovenstaande tips, kan het voorkomen dat u er toch niet helemaal uitkomt. Laat het onderwerp dan even rusten en probeer het later nog eens, u boekt dan waarschijnlijk meer resultaat!

Meer informatie

Op de website van de Association Internationale Aphasie (AIA) vindt u meer informatie over afasie in diverse talen:

www.aphasia-international.com Hier vindt u ook links naar nationale afasieverenigingen, die elk in hun eigen taal informatie geven over afasie.

Het doel van deze website is om afasie onder de aandacht te brengen en het oprichten van lotgenotencontactgroepen te stimuleren, om te voorkomen dat mensen met afasie in een sociaal isolement terecht komen.